

MAKAI KRISZTIÁN¹

A jogosulatlan vadászat büntetőjogi jogkövetkezményei

Annak, hogy a jogosulatlan vadászat büntetőjogi jogkövetkezményeinek áttekintésére tesztek kísérletet, több indoka is van: egyrészt magam is aktívan vadászom, így a vadászat egyéb vonatkozásai mellett annak büntetőjogi kérdései is foglalkoztatnak. Másrészt az orvvadászat tényállásának újszerűsége, mely ekként a 2012. évi C. törvényben (Btk.) szerepel először büntetőjogi szabályozásunk fejlődésének történetében.

E tanulmányban nyilvánvalóan nem lehetséges a vadászattal összefüggő, ahhoz kapcsolódó összes büntetőjogi tényállás szerteágazó rendszerét felvázolni, így munkám elsősorban a címben jelölt bűncselekmény, a jogosulatlan vadászat, illetve ahogy a Btk. 245. §-a jelöli, az „Orvvadászat” problémájával fog elsősorban – valamint az ezzel szorosan összefüggő bűncselekményekkel érintőlegesen – foglalkozni.

Elengedhetetlennek tartom a tényállás történeti vonatkozásait is megvizsgálni ahhoz, hogy megértsük, milyen társadalmi érdeket kívánt védeni a jogalkotó annak megalkotásával. E viszonylag frissen a törvénybe emelt tényállás még inkább szükségessé teszi kialakulásának áttekintését, hisz máskülönben nem kaphatnánk pontos képet arról, milyen sokrétű lehet azon esetek palettája, amelyek szankcionálása a 245. § alapján történik. Ezt megelőzően azonban szólni érdemes két – sokak által szinonimaként ismert – fogalomról, melyek egymástól való elhatárolását mindenképpen szükségesnek tartom a kérdéskör precíz körbejárásához. Ezt a legvilágosabban Zoltán Ödön fejti ki egy 2005. évi tanulmányában.

E két fogalom az „orvvadász” és a „vadorzó”. Előbbinél az „orv”, míg utóbbinál az „orzó” jelzőre kell fektetnünk a hangsúlyt. Az orvvadász szóösszetétel azt jelzi, hogy a vadászati tevékenység a maga egészében „orv”, azaz tisztességtelen, a vadászatra vonatkozó jogszabályok rendelkezéseit sértő, jogosulatlan vadászat.² Ugyanakkor a vadorzó kifejezés es-

tében az „orzó” a „vad” szóval áll szoros kapcsolatban, így Zoltán Ödön mondatait is olvasva könnyedén levonhatjuk a következtetést, itt nem az általános vadászati tevékenység jogszerűtlen folytatását kell értenünk, csupán a vad elejtésére irányuló konkrét, ám szintén jogszerűtlen magatartást, más birtokában, tulajdonában álló vadnak jogtalanul való elejtését, s az így lőtt vad elvitelét, ellopását. Meglátásom szerint – a mai szabályozás tükrében – ezt akként értelmezhetjük, hogy a vadorzó orvvadászi tevékenységet kifejtve vadat lop, azt jogtalanul eltulajdonítja, s ezzel nemcsak az orvvadászat, hanem a lopás tényállási elemeit (Btk. 370. §) is kimeríti. A későbbiekben célszerű behatóan foglalkozni azzal, hogyan viszonyul egymáshoz az orvvadászat és a lopás tényállása.

1. Szemelvények az orvvadászat történetéből

Az orvvadászat kérdése évszázados probléma a vadászok, ugyanakkor a nem vadászok körében is. Elsősorban az érdekelteket érintő cselekményről, annak fogalmáról, meghatározásáról van szó, melynek tartalommal való megtöltése mindig adott társadalmi korszakban uralkodó felfogás függvénye. Az orvvadászat társadalmi megítélése az idők folyamán jelentős változáson ment át, melyet elsősorban a társadalmi-gazdasági viszonyok változása határozott és határoz meg ma is, ami ezen tevékenységek társadalmi és jogi megítélésében, illetve szankcionálásában manifesztálódik.

A honfoglalás idején a vadászati tevékenység nem volt korlátok közé szorítható. Jogi szabályozásának kérdése akkor merült fel először, amikor a vadászattal kapcsolatban érdekösszeütközések merültek fel. Az időszak jellemzője a különböző korlátozások – területre, személyekre, időre – megjelenését jelenti a gyakorlatban, melyben közrejátszott a földtulajdon megjelenése is. A folyamat a magatartások szankcionálásnak kérdéseit is felszínre hozta, ami összefüggésben áll a jog és a vad tulajdonjoga egymáshoz való viszonyának alakulásával.³ Az ezt követő állomásokat tárgyalását egészen napjainkig, úgy gondolom, elegendő csak vázlatosan – a teljesség igénye

¹ Ügyvédjelölt, Pécs.

² ZOLTÁN ÖDÖN: Az orvvadászatról és szankcionálásának változásairól, Jogtudományi Közlöny, 2005/3. szám.

³ ZOLTÁN ÖDÖN: Az orvvadászatról és szankcionálásának változásairól, Jogtudományi Közlöny, 2005/3. szám.

nélkül, de a lényeges állomásokat kiemelve – tárgyalni.

- Szent László Decretorum liber primus 12. fejezete vagyoni jellegű szankciókkal fenyegeti a „mondott ünnepnapokon” tiltottan vadászókat.
- II. Ulászló ötödik dekrétumának XVIII. cikke megtiltja a vadászatot a parasztoknak
- Az 1729. évi XXII. törvénycikk megerősíti II. Ulászló dekrétumának XVIII. cikkelyét, valamint annak személyi hatályát kiterjesztették a polgárokra, „az összes nem nemesekre” és „az országban lakó bármily állású nem-honosítottakra is”.
- II. József 1786. évi vadászati szabályzata fellépett a vadászás ellen és az idegen vad lelövését vagy elfogását lopásnak nyilvánította.
- 1802. évi XXIV. törvénycikk a vadászatról és madarászatról, mely „a vadászatba és madarászatba becsuszott visszaélések megszüntetése végett” lépett fel. A törvénycikk bizonyos cselekmények megvalósítóit „erőszakoskodónak” tekintette és az elkövetővel szemben büntetés kiszabását helyezte kilátásba.
- Az 1872. évi VI. törvénycikk IV. fejezete rendelkezett „a vadászati kihágásokról és azok büntetéséről”, mely már használja az „orvvadászat” kifejezést és pénzbírsággal rendeli büntetni, ami elzárásra is átváltoztatható. E törvénycikk 1. §-a szabályozza először, hogy a vadászati jog a földtulajdonjognak elválaszthatatlan része, mely a mai napig változatlan formában jelen van és meghatározza a vadászatra vonatkozó jogszabályokat és azok alkalmazhatóságát.
- Az 1883. évi XX. törvénycikk ugyanazt a kérdéskört szabályozta, mint az 1872. évi VI. törvénycikk. E törvény módosításokkal ugyan, de a II. világháborút követően is sokáig fennmaradt.

A következő nagy mérföldkő az egyes szabálysértésekről szóló, többször módosított 17/1968. (IV.14.) Kormányrendelet volt, amely szabálysértésként minősítette és pénzbírsággal sújtotta a vadászjegy nélkül vadászókat, illetve azokat, akik úgy vadásztak, hogy az nem felelt meg a vadászat gyakorlására megállapított feltételeknek. Jogosulatlanul vadászónak tekintette azokat is, akik tiltott helyen vagy időben, tiltott módon, vagy tiltott vadra vadásztak. Az orvvadászat kifejezést még sem ez, sem az ezt követő 1999. évi LXIX. törvény nem használta, pusztán jogosulatlan vadászatról beszélt, igen enyhe szankciókkal fenyegetve az elkövetőket. Noha a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (Szabs. tv.) is így tesz, ugyanakkor – ezzel egyidejűleg – a Btk. beemeli a kifejezést. Elmondhatjuk tehát, hogy egészen a hatályos Btk. megjelenéséig az orvvadászatot, azaz azt a jogellenes magatartást, amely a vad jogellenes elvitelét megelőző tevékenységben merül ki, a jogalkotó nem pönalizálta. Ezen tevékenység csak szabálysértés volt, mely, ha a vad

eltulajdonításával párosult, akkor átlépett a lopás vétségének vagy büntetnének – vad értékétől függetlenül – a „birodalmába”, melyet már büntetőjogi eszközökkel is lehetett szankcionálni. Ez utóbbi ma is jelen van a gyakorlatban, azonban erre a tényállással kapcsolatos halmazati kérdéseknél célszerű kitérni.

A probléma nem csak a 2012-t megelőző években volt először porondon a magyar jogalkotás elmúlt két évtizedében. Rajcsányi Péter országgyűlési képviselő már 1999-ben benyújtott egy törvényjavaslatot a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (régí Btk.) módosításáról, melyet dr. Makai Lajossal közösen dolgoztak ki és a „jogosulatlan vadászat” címet viselte volna. E javaslat „megtorlóbb” jellegű volt a jelenlegi szabályozásnál. Ez a következtetés legfőképp abból vonható le, hogy nemcsak alap-, hanem minősített esetei is voltak a tényállás-tervezetnek, melyeket már 1-től 5 évig terjedő szabadságvesztéssel szankcionáltak volna. A súlyosabban minősülő esetek arra vonatkoztak, ha tilalmi időben, éjjel, fegyveresen, csoportosan, vagy bűnszövetségben követték el a bűncselekményt.⁴ Véleményem szerint jelenleg sem idejéltúlt elképzelés a hatályos törvénybe is beiktatni – súlyosabb büntetés kilátásba helyezésével – a csoportosan vagy bűnszövetségben való elkövetés szankcionálását, hisz az orvvadászat illetően megvalósulása egy évtizedes probléma, mely a bűncselekménynek már egy szervezettebb és egyúttal a társadalomra is veszélyesebb formáját jelenti. Az ily módon elkövetőkkel szemben talán hathatósabban érvényesülne a szankció speciál- és generálpreventív hatása.

A következő jelentős állomás, mely szintén nagy hatást gyakorolt a jelenlegi szabályozásra, továbbá – az eddig említettek mellett – ez is alapját adta a hatályos joggyakorlatnak, a 2004. évi X. törvény 2. §-a, ami a régi Btk.-t a 266/B §-sal egészítette ki, az állatkínzás tényállásával. Elmondható ugyan, hogy a törvényhozó felismerte a jogosulatlan vadászat széles körben kárt okozó, jogtalan és tisztességtelen voltának a társadalomra is egyre veszélyesebb jellegét és negatívabb hatását, ugyanakkor a módosítás egyértelműen félresikerült lett. Több okból is erre a következtetésre juthatunk:

A törvénybe emelt új tényállás (1) bekezdésének a) és b) pontja helyesen határozta meg az állatkínzás fogalmát, s azt szankcionálta is. Az egyik probléma azonban abban lelhető fel, hogy a jogalkotó teljes egészében kihagyta a törvényből az orvvadászat – ha úgy tetszik jogosulatlan vadászat – tényállását. A másik nagy hiba forrása pedig konkrétan a 266/B. § (2) bekezdése. Ez ugyanis úgy rendelkezik, hogy az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki

- a vadászatról szóló törvény által tiltott vadászati eszközzel vagy
- tiltott vadászati módon vadászik.

⁴ Rajcsányi Péter, országgyűlési képviselő – dr. Makai Lajos, bírósági elnökhelyettes az 1978. évi IV. törvényt módosító törvényjavaslatról.

Ezzel az alapvető gond, hogy összekeverte az állatkínzást és a jogellenes vadászatot. Természetesen, aki az imént felsorolt módokon vadászik kétségtelenül elköveti a vétséget, mert megszegi a törvényi előírásokat, ugyanakkor már eleve nyilván nem állatkínzó, különösen akkor nem, ha magatartásának nincs eredménye, jelesül nem sikerül vadat lőnie.⁵ További hiányossága a rendelkezésnek, hogy a vad védelméről, a vadgazdálkodásról és a vadászatról szóló 1996. évi LV. törvény (Vtv.) – mely jelenleg is hatályos és hátterét adja minden vadászattal kapcsolatos más szabályozásnak – 37. §-a felsorolja a vadászati tilalmakat. Tilos vadászni:

- a) tiltott vadászati eszközzel;
- b) tiltott vadászati módon;
- c) vadászati tilalmi időben;
- d) vadászati kíméleti területen;
- e) vadászati tilalom hatósági elrendelése esetén.

A 2004. évi törvény ezek közül csak az a) és b) pontokban foglaltak megsértését rendelte büntetni, a c), d) és e) pontok szerinti tilalmak megszegése továbbra is csak legfeljebb szabálysértésnek minősült. Mielőtt azonban rátérnék a jelenlegi szabályozásra és annak gyakorlati kérdéseire még egy, szinte megmosolyogtató anomáliát érdemes kiemelni ezen módosítás kapcsán.

A szabálysértésekről szóló 1999. évi LXIX. törvény (régí Sztv.) 149. §-a következőket mondta ki:

„Aki

- a) idegen vadászterületen,
- b) tiltott helyen vagy időben

jogosulatlanul, vad elejtésére használható és arra alkalmas állapotban lévő eszközzel tartózkodik, százezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

(2) Aki vadászjegy nélkül vagy pedig úgy vadászik, hogy nem felel meg a vadászat gyakorlására megállapított feltételeknek, százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

(3) Az a vadász, aki tiltott helyen vagy időben, továbbá tiltott vadra vagy tiltott módon vadászik, százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.

(4) Aki a vadászatról szóló jogszabályok megszegésével vadászatot, százötvenezer forintig terjedő pénzbírsággal sújtható.”

Ezek tulajdonképpen azok a magatartások, melyek a jogosulatlan vadászat fogalmi körébe sorolhatók. A 2004. évi Btk.-módosítás azonban nem értékelte bűncselekményként, melynek következménye, hogy aki tiltott vadászati módon vagy eszközzel vadászott, az megvalósította a 266/B. § (2) bekezdését és ennek okán szabadságvesztés-büntetés volt alkalmazható vele szemben. Azonban, ha valaki vadászatra való jogosultság nélkül (vadászjegy, vadászati engedély hiányában), vagy tilalmi időben, vagy kíméleti területen nagy értékű vadat akart lőni, akkor ez nem

minősült bűncselekménynek, csupán szabálysértés volt, amely csak pénzbírsággal volt sújtható.

2. A jelenlegi szabályozás indoka és háttere

A jelenlegi szabályozás a Btk. már említett 245. §-a, mely már az orvvadászat címet viseli. Ugyan az előzőekben kimerítően foglalkoztam a folyamattal, ami ezen magatartás törvénybe emeléséhez vezetett, mégis indokoltnak tartom közelebbről meghatározni ennek konkrét okait, valamint azon – a Btk.-n kívüli jogszabályokban található – rendelkezéseket kiemelni, melyek a tényállás hátterét adják, tartalommal töltik meg azt. Az orvvadászat tényállása ugyanis keretdiszpozíció, melyet a már említett Vtv., továbbá annak végrehajtási rendelete a 79/2004. (V.4.) FVM rendelet (Vhr.) tölt meg tartalommal.

„A vadászat nem gyilkolás, nem a feltétlen ölési, pusztítási vágy kiélése. A vadászat az ember és a természet kapcsolata, szeretete, tisztelete, a vadászat hitvallás, a vadászat szépség, a férfias erő és bátorság kifejezője”, mondja helyesen Bakóczy Antal „Vadorzók” c. művében. Az orvvadászat ezzel szemben engedély nélküli vadászatot jelent idegen vadászterületen lőfegyverrel vagy más tilalmazott eszközzel, melynek célja a vad elejtése, s mely nagyjából kíméletlen, hosszú szenvedést okoz a vadnak, kárt okoz az államnak és a vadászatra jogosultnak is, emellett társadalomra veszélyessége is megkérdőjelezhetetlen.⁶

Már az 1999. évi Rajcsányi-féle javaslat indokolása is tartalmazta a tényállás törvénybe iktatásának szükségességét és ez mind a mai napig megállja a helyét. Az orvvadászat már akkor soha nem látott méreteket öltött, mely ellen határozottabb fellépés vált szükségessé. Míg a magyar Btk.-ban 2012-ig nem volt szabályozva mint bűncselekmény, addig több európai állam – így Németország vagy Ausztria – törvényei önálló bűncselekményként határozták és határozzák meg ma is. Egy akkori felmérés szerint a vadgazdálkodás mintegy 20%-a orvvadászat útján veszett el. Ebből is következtethetünk, hogy az akkori szabályozás, mely szabálysértésként értékelte a jogosulatlan vadászatot, nem rendelkezett kellő viszsztatartó erővel, hisz a száz-százötvenezer forintos bírságokat – kis túlzással – bárki meg tudta fizetni. Az orvvadászat tényállásának pönalizálása előtt a lopás tényállása alapján lehetett megállapítani a jogosulatlanul vadászó személy felelősségét, azonban már utaltam rá, hogy ez tulajdonképpen a jogosulatlan vadászat befejezésének stádiuma, a vad elvétele, elvitele. Az orvvadászat társadalomra veszélyessége

⁵ ZOLTÁN ÖDÖN: Az orvvadászatról és szankcionálásának változásairól, Jogtudományi Közlöny, 2005/3. szám.

⁶ BAKÓCZY ANTAL: Vadorzók. Mezőgazdasági Kiadó, Budapest, 1973, 16. o.

azonban nemcsak és főleg nem ebben rejlik, hanem az ezt megelőzően jogosulatlanul folytatott vadászati tevékenységben, ami ebben a megközelítésben gyakorlatilag egy büntetlen előkészületi jellegű cselekmény. Szintén indoka a szabályozásnak, hogy idegen vadászterületen, engedéllyel tartott vadászfegyverrel, vagy más, vad elejtésére alkalmas eszközzel tartózkodó személy esetében lehetetlen volt – az akkori jogi konstrukció mellett (ld. feljebb) – bizonyítani azt, hogy az illető személy ott jogosulatlanul vadászik. Összességében tehát levonható a következő: a jogalkotó felismerte azt, hogy ezen magatartássorozat társadalomra veszélyessége nemcsak és nem legfőképp a vad eltulajdonításában rejlik, hanem abban a jogellenes cselekményben, mely azzal veszi kezdetét, amikor valaki idegen vadászati jogot sértve, vad elejtésére alkalmas eszközzel megjelenik a vadászterületen, függetlenül attól, hogy eleve hiányoznak a vadászat egyes, személyi feltételei (pl. nem rendelkezik vadászvizsgával sem), vagy ugyan vadászként végzi tevékenységét, de illegálisán, idegen vadászterületen teszi mindezt.

A jogosulatlan vadászat társadalomra veszélyessége sokrétű, ezért erről véleményem szerint külön érdemes említést tenni, még mielőtt a jogszabály elemzésébe belekezdenék. Egyik eleme a veszélyes helyzetek létrehozásában rejlik. E körben fontos kiemelni azt, hogy a vadászó nyilvánvalóan nem írja be magát a vadászatra jogosult által vezetett vadászati naplóba a vadászat megkezdése előtt, így a területen való kóborlása saját magára, illetve, ha ő maga lövést ad le, a vadászati jogosultsággal vadászóra és bárki más ott-tartózkodóra is veszélyhelyzetet teremt. Utóbbi olyan bűncselekmények megvalósításához vezethet, mint a foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés (Btk. 165. §), ezzel veszélyeztetve mások életét, testi épségét, vagyontárgyait.

A társadalomra veszélyesség másik fontos eleme az orrvadászat élelmiszer-biztonsági kockázata, hisz a jogosulatlanul vadászók ma már éttermi konyhákra is termelnek és gyakran a rendes piaci ár negyedéért adják a hús kilóját, természetesen „feketén”, ami közegészségügyi kérdéseket is felvet. Itt fontos megjegyezni, hogy akik jogszerűen folytatnak vadászati tevékenységet, tisztában vannak azzal, milyen sokféle betegséget, kórokozót terjeszhetnek az állatok, épp ezért lényeges szabály, hogy észlelt esetekben értesíteni köteles a vadászatra jogosult a hatósági állatorvost. Szintén egyértelmű, hogy egy orrvadász ezzel nem foglalkozik, hiszen azon túl, hogy nem érdeke, „a saját bőrét sem viszi vásárra”. A magatartás társadalomra veszélyessége ezeken túl megjelenik az állatvédelmi szabályok be nem tartásában is. A vadász tiszteli a vadat, valamint betartja a vadászat írott és íratlan szabályait, a vadászati módokat, eszközöket, előírásokat. Az orrvadászt azonban nem érdekli, hogy tilos a vad kínzása, hisz a köztük széles körben elterjedt „hurkolás” lassú kínhalálra ítéli a megfogott állatot, s ezzel az állatkínzás bűncselek-

ményét is megvalósítja (Btk. 244. §). A jelenségnek ezeken kívül vannak természetvédelmi vonatkozásai is. A vadgazdálkodás ugyan beavatkozás a természet világába, de fontos szerepe van a vadállomány mennyiségi szabályozásában és fenntartásában is. A természetvédelem szempontjai megnyilvánulnak a vadászati eszközökre, a tilalmi időkre és általában a vad védelmére vonatkozó rendelkezésekben is, melyek betartása hozzájárul a vadon élő, vadászható vadfajok biológiai sokféleségének fenntartásához. Itt is egyértelmű lehet a következtetés, a vadász nem veszi figyelembe, melyek a nem vadászható vadfajok, ahogyan azt sem, hogy melyek a természetvédelmi indíttatású vadászati idények, s ezzel veszélyezteteti adott vadfaj természetes állományának sokféleségét, fennmaradását. Fontos szempont a vadgyoni jogok sérelme és a vadgazdálkodás ellehetlenítése, ugyanis az orrvadászok beavatkozása évente milliárdos károkat okoz. A legnagyobb károk azokon a területeken keletkeznek, ahol a vadállománynak nemcsak a húsertéke, hanem a trófea és génekészlet értéke is jelentős (pl. Gemenc).⁷

3. A törvényi tényállás elemzése összhangban a Vtv. és Vhr. rendelkezéseivel

A jelenlegi szabályozás a következőképpen szól:

„Aki

a) vadászterületen vadászatra való jogosultság nélkül, illetve idegen vadászterületen vadászként engedély nélkül vad elejtésére vagy elfogására irányuló tevékenységet végez,

b) külön jogszabályban meghatározott, a vadfaj valamennyi egyedére kiterjedő vadászati tilalmi idő hatálya alá eső vadfaj egyedét ejti vagy fogja el,

c) külön jogszabályban meghatározott tiltott vadászati eszközzel, tiltott vadászati módon vagy kíméleti területen vad, illetve fokozottan védett vagy védett gerinces állat elejtésére vagy elfogására irányuló tevékenységet végez, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.”

A törvényi tényállás legfontosabb háttérjogszabályai a már említett Vtv., illetve Vhr.

A bűncselekmény által védett jogi tárgy a vadászható állatfajok, a fokozottan védett és védett gerinces állatok természetes állapotának fenntartásához, élőhelyük védelméhez, a vadgazdálkodás, a vadászati

⁷ ELEK Balázs: Egy hiányzó törvényi tényállás: az orrvadászat, kézirat.

jog gyakorlása és hasznosítása jogilag szabályozott rendjének fenntartásához fűződő társadalmi érdek.⁸

A bűncselekmény elkövetési tárgya a vad, amely alatt a Vtv. 1. § (1) bekezdése értelmében a Magyarországon vadon élő állatfajok közül a vadászható fajokat kell érteni, tehát nem elkövetési tárgy a vadon élő, ám nem vadászható állatfaj, kivéve a c) pontban meghatározott védett és fokozottan védett állatfajok. Azt pedig, hogy mit tekintünk vadászható fajnak a Vhr. 1. § (1) bekezdésében találhatjuk meg. Jelenleg hét nagyvad faj és negyvenhárom apróvad faj lehet elkövetési tárgy. Ez a c) pont esetében annyiban változik, hogy a védett és fokozottan védett állatfajok listája az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok közzétételéről szóló 13/2001. (V. 9.) KöM rendelet 2. számú mellékletében található.⁹

A bűncselekmény alanya bárki lehet. Az a) pont második fordulója képez kivételt ez alól, ugyanis annak alanya csak vadász lehet, ezért ő speciális tettesnek is nevezhető. Ennek a bűncselekménynek is lehet közvetett és közvetlen tettese is. Közvetett tettese lehet a bűncselekménynek, ha az orvvadász a gyermekével teteti ki a hurkot a vadváltóra (nyomvonal, melyen a vadak rendszeresen mozognak). Ilyenről azonban akkor is beszélhetünk, amikor valaki más személy tévedésének kihasználásával követi el a bűncselekményt. Ilyen lehet a vendégvadász kísérője akkor, ha vendége, megtévesztése hatására abban a téves feltevésben van, hogy az adott terület még a meghívó – tehát, akinél a kísérő vadász vadásztársasági tag – vadásztársasághoz tartozik és úgy tudja, hogy jogszerűen ejti el az előre megbesélt nagyvadat.¹⁰

A bűncselekmény csak szándékosan követhető el.¹¹

A bűncselekmény tipikusan a lopással és a lőfegyverrel, lőszerrel visszaélés bűncselekményével állhat halmazatban. Az orvvadászattal halmazatban elkövetett lopás és rongálás sértettje maga a vadászatra jogosult.¹²

A bűncselekmény elkövetési magatartásának alapját is a Vtv. rendelkezései adják. Ehhez először tisztázni szükséges, hogy eszerint mi a vadászat fogalma, hisz a törvényi tényállás a jogellenesen folytatott vadászatot rendeli büntetni. A Vtv. 56. § (1) bekezdése értelmében vadászat a vadnak a törvényben engedélyezett eszközzel, vagy ragadozó madárral, illetve magyar agárral, és engedélyezett módon vadász által, vadászterületen történő elejtésére, vagy elfogására irányuló tevékenység.¹³ Tehát a vadászat jogszerű gyakorlásához a Vtv. több feltétel együttes

fennállását követeli meg. A következőkben ezen feltételeket a Vtv. rendelkezései alapján elkülönítve és kibontva tárgyalom, melyekhez a Kommentártól eltérve, rendszerbe foglalva kapcsolom a Btk. orvvadászatra vonatkozó egyes fordulóit. Előjáróban érdemes lefektetni, hogy a tényállás a) és c) pontjaiban írt elkövetési magatartás a vad, illetve a fokozottan védett, vagy védett gerinces állat elejtésére, vagy elfogására irányuló, de az eredményt, tehát magát az elejtést, elfogást nélkülöző tevékenység, azonban a b) pontban csak az alapozza meg a cselekmény tényállásszerűségét, ha a vad elejtése, elfogása is megtörténik. Visszatérve tehát a vadászat fogalmának Vtv.-ben meghatározott elemeihez, az alábbi megállapítások tehetők.

a) Csak vadász gyakorolhatja olyan vadászterületen, ahol vadászatra jogosultsággal rendelkezik. Ezeket hívjuk a vadászat **személyhez kapcsolódó feltételeinek**:

aa) A Vtv. 6. § rendelkezései alapján a vadászterületen vadászatra jogosultsággal rendelkezik a vadászterület tulajdonosa, a vadászati jog hasznbérbe adása esetén pedig annak hasznbérője (tehát maga a vadásztársaság, illetőleg a vadásztársaság tagjai), továbbá a vendégvadász és a bérvadász.

ab) További személyhez kötött feltétel, hogy az illető személy vadász is legyen, melyről a Vtv. 59. §-a rendelkezik. Eszerint rendelkeznie kell vadászjeggyel, vagy vadászati engedéllyel és vadászlőfegyverrel való vadászat esetén, vadászlőfegyver-tartási engedéllyel; ragadozó madárral való vadászat esetén, a természetvédelmi hatóság által ragadozó madár tartására kiadott engedéllyel; előltöltött fegyverrel való vadászat esetén az előltöltött fegyver vadászati célú használatára jogosító engedéllyel; vadászíjjal való vadászat esetén vadászíjászatra feljogosító kiegészítő vizsgálattal; magyar agárral való vadászat esetén agarászatra feljogosító kiegészítő vizsgálattal, és vadászatra alkalmas magyar agárral.

Ezen rendelkezések alapján a törvényi tényállás tulajdonképpen az ún. külső és belső orvvadászattal különbözteti meg egymástól. Előbbi a 245. § a) pontjának első fordulója, amikor az elkövető az ún. személyhez kapcsolódó feltételek közül sem az „aa)”, sem a „ab)” pontban írtaknak nem felel meg. Magatartása ezért a jogszerű vadászat személyi feltételeinek teljes hiánya miatt tényállásszerű. A magam részéről az orvvadászat ezen megvalósulási formáját nevezném klasszikus orvvadászattal, hiszen ebben az esetben az elkövetőnek még vadászvizsgálata sincs. A belső orvvadászat – tehát a Btk. 245. § a) pont második fordulója – az, amikor az elkövető ugyan meradéktalanul megfelel a Vtv. 59. § fent hivatkozott feltételeinek, ugyanakkor a Vtv. 6. §-a által szabályozott vadászati jogosultsággal

⁸ BALOGH Ágnes – HORNYÁK Szabolcs – MAKAI Lajos: Az új Büntető Törvénykönyv Magyarázata. Kommentár a 2012. évi C. törvényhez. Menedzser Praxis Kiadó és Tanácsadó Kft. Budapest, 2014.

⁹ Uo.

¹⁰ Uo.

¹¹ Uo.

¹² Uo.

¹³ Uo.

nem rendelkezik. Elkövetője ennek ezért csak vadász lehet.

Egyszerűen fogalmazva két eset különböztethető meg. Az egyik, amikor valaki ugyan tett vadászvizsgát, de bármiféle engedély nélkül olyan területen vadászik, ahol más a vadászatra jogosult. A másik, amikor valaki még a vadászvizsgát sem tette le, ekként a Vtv. 6. §-a szerinti vadászati jogosultsággal sem rendelkezhet, de ennek ellenére mégis vadászik valamely területen.

b) A vadászat csak akkor jogszerű, ha az a Vtv.-ben **engedélyezett eszközökkel** történik, amit a Vtv. 67. §-a határoz meg. Utóbbiak közül a legfontosabbak a következők. Vadat csak vadászati célra engedélyezett – legalább negyvenöt centiméter csőhosszúságú – vadászlőfegyverrel lehet elejteni. Vadászíjjal történő vadászat esetében gímszarvast, dámszarvast, muflont, vad-disznót és őzet kizárólag 222,7 newton húzóerőt meghaladó vadászíjjal és arra alkalmas vadászvesszővel lehet elejteni. Vadat elfogni az e célra szolgáló hálóval, befogó karámmal, altató-, bénító lövedékes fegyverrel, valamint a vonatkozó közösségi rendeletben nem tiltott, illetve megengedett csapdázási módszerrel lehet.

A Vtv. ezzel párhuzamosan a 37/A. §-ban felsorolja azoknak az eszközöknek a körét, amelyekkel tilos vadászati tevékenységet folytatni:

1. a mérgezett hegyű és robbanó fejű nyílveszsző;
 2. a számszerű;
 3. a lőfegyverre szerelt hangtompító eszköz;
 4. a hurok, horog, madárlép, verem;
 5. a működése vagy felhasználása körülményei folytán nem szelektív háló;
 6. az önműködő (automata) és öntöltő (félautomata) golyós lőfegyver;
 7. vak, illetve megcsonkított élő csali állat;
 8. az áramütést előidéző elektromos eszközök;
 9. az emlősfajok ejtőhálóval történő befogásának kivételével a robbanószerkezetek;
 10. elektronikus képnagyítóból vagy képátalakítóból álló, éjszakai lövésre alkalmas célzóeszközök;
 11. mérgezett vagy altató csalétek.
- c) További feltétele a jogszerű vadászatnak, hogy a Vtv. rendelkezéseinek megfelelően, **engedélyezett módon** történjen, azaz a vadat elejteni kizárólag a törvényben meghatározott módon szabad. Tilos a vadat a vonatkozó közösségi rendeletekben foglalt csapdázási módszerrel, valamint mérge alkalmazásával elfogni, illetve elpusztítani. Tiltott vadászati módnak minősül továbbá vadászati idénytől függetlenül az olyan időpontban történő vadászat, amikor a vad menekülési lehetősége bármilyen természeti ok miatt jelentősen korlátozott.
- d) A Vtv. 37. § (1) bekezdése az, amely megfogalmazza azt a feltételt, miszerint **tilos vadászni**

vadászati kíméleti területen, a 39. § rendelkezései pedig kimondják, hogy a vadászati hatóság a vadászterületet, vagy annak meghatározott részét kíméleti területnek minősítheti és mindezt milyen feltételek fennállása esetén teheti meg. Megjegyzendő, hogy a jogszabály lehetőséget biztosít arra, hogy amennyiben a vadkár másként nem hárítható el, a vadászati hatóság a vadászati kíméleti területen engedélyezze a vadászatot. Utóbbi esetben nyilvánvalóan kizárt az egyébként minden tekintetben jogszerű vadászati tevékenységet gyakorló személy büntetőjogi felelősségének megállapítása, annak ellenére, hogy kíméleti területen folytat vadászatot.

A fenti b) c) és d) pontok kapcsolódnak a Btk. 245. § c) pontjának első, második és harmadik fordulatához. Megállapítható tehát, hogy a fenti magatartások jellegüket tekintve hasonlóak a 245. § a) pontjában foglalt cselekményekhez. A büntetőjogi felelősséget megalapozó magatartások mindegyike a Vtv. valamely rendelkezésének megszegésében ölt testet és ennek okán válik tényállásszerűvé. A különbség a magatartás tanúsításának körülményeiből fakad, az elkövető cselekménye a tiltott vadászati eszköz, tiltott vadászati mód, vagy a kíméleti területen történő vadászat miatt válik tényállásszerűvé, míg az a) pontban a személyi feltételek valamelyikének, vagy mindegyikének hiánya, ami megalapozza a bűncselekményt.

e) Utolsó feltételként kell említeni, – szintén a Vtv. 37. §-a által megfogalmazott alapvetést – miszerint **tilos vadászni vadászati tilalmi időben**. Ez azokat az időszakokat jelöli, amikor bizonyos, egyébként vadászható vadfajok vadászata nem engedélyezett. Ezeket a tilalmi időszakokat a Vhr. 5. számú melléklete vadfajonként állapítja meg.

Ehhez kapcsolódik a Btk. 245. § b) pontja, melynél – mint korábban is említettem – az elkövetési magatartás a vad elejtése vagy elfogása. Mivel itt pusztán a tilalmi idő fennállta tényállásszerűvé teszi a cselekményt, ezt elkövetheti az is, aki egyebekben minden más feltételnek megfelel. Egyszerűen fogalmazva: vadászaként űzi tevékenységét és olyan területen, ahol ez számára engedélyezett, ugyanakkor tilalmi időben ejti el a vadfaj azon egyedét, melyre adott esetben tilalom vonatkozik.

5. Az orvvadászat és más bűncselekmények halmazata

Az orvvadászat tényállásának halmazati, illetve egyéb bűncselekményektől való elhatárolási kérdései olyan sokrétűek, hogy az önmagában egy külön tanulmány

tárgyát képezhetné. A területi korlátok miatt jelen tanulmányomban így csak a leggyakrabban felmerülő kérdéseket érintem.

Az orvvadászat bűncselekményének elkövetésére leggyakrabban azért kerül sor, hogy a tényállásban körülhatárolt módozatok valamelyikének megvalósításával, vagy akár egyszerre több tényállási elem kimerítésével az elkövető az ily módon elejtett vadat jogtalanul eltulajdonítsa. Ugyan esett már szó röviden e bűncselekmény halmazati eseteiről, mégis úgy gondolom, érdemes ennek egy külön bekezdést is szentelni, több okból.

Egyrészt, mert e bűncselekmény már-már „szükségszerű velejárója” a lopásra irányuló szándék, másrészt, ha a lopás és az orvvadászat tényállásait komplexen vizsgáljuk, akkor előbbi tekinthető befejezett bűncselekménynek is, míg utóbbi egy előkészületi jellegű cselekmény, melyet a törvényhozó oly mértékben gondolt társadalomra veszélyesnek, hogy kriminalizálta. Természetesen más bűncselekményektől történő elhatárolása is indokoltá teszi a halmazat kérdésével történő külön foglalatosságát.

Az orvvadászat és a lopás halmazatban történő megállapítása akkor lehetséges, ha az elejtett, elfogott vadra az elkövető a lopás tényállásában meghatározott elvételt is megvalósítja. Abban az esetben, ha a jogtalanul eltulajdonított vad értéke nem haladja meg a szabálysértési értékhatárt, az orvvadászat mellett a tulajdon elleni szabálysértés valósul meg.¹⁴

Amennyiben az elkövető az orvvadászat tényállásának a) vagy c) pontjában meghatározott fordulatok valamelyikével valósítja meg a bűncselekményt, akkor kizárólag a 245. § alapján kell felelősségre vonni, akkor is, ha mindezen jogellenes magatartást a természetkárosítás bűncselekményében meghatározott állat elejtése vagy elfogása végett tanúsítja, feltéve, hogy a vadászata sikertelen. Amennyiben viszont az állat elejtésére vagy elfogására is sor került, a természetkárosítás megállapítása lehet indokolt, tehát a halmazat megállapítása itt kizárt.¹⁵

Mindig a természetkárosítás bűncselekményét kell megállapítani akkor, ha az orvvadász a tényállás b) pontjának fordulatát valósítja meg és nem pusztán a vadfaj valamennyi egyedére kiterjedő vadászati tilalmi idő hatálya alá eső vadfaj egyedét ejti el, vagy fogja el ténylegesen, hanem ezen vad a természetkárosítás törvényi tényállásába is foglalt védett, vagy fokozottan védett állat.¹⁶

További halmazat megállapítására kerülhet sor, ha az elkövető engedély nélkül tartott lőfegyverrel vagy lőszerrel követi el a cselekményt. Tulajdonképpen ez a már említett klasszikus orvvadászat szükségszerű velejárója, hisz aki nem rendelkezik vadász-

jeggyel, illetve vadászati engedéllyel, az vadászati célú lőfegyverrel sem rendelkezhet.

6. Összegzés, gyakorlati problémák

Minthogy a jogosulatlan vadászat vagy orvvadászat bűncselekménye még igen „friss” tényállásnak mondható Büntető Törvénykönyvünkben, így azzal kapcsolatban konkrét gyakorlati problémák még nem merültek fel, illetve ha fel is merültek, egységes joggyakorlat még nem tudott kialakulni.

Ahogy az 1999-es törvényjavaslat kapcsán, úgy az új Btk. megjelenését megelőzően is voltak negatív kritikák a tényállás bűncselekménnyé nyilvánításával kapcsolatban. Többen helyezkedtek arra az álláspontra, miszerint nem magát a cselekményt kellene kriminalizálni, hiszen annak semmilyen pozitív preventív hatása nem lenne, hanem magát a bűnüldözést kell hatékonyabbá tenni. Ez a megközelítés, úgy gondolom, azért nem helytálló, mert egy magatartás kriminalizálása, annak elkövetése esetére pedig kellő visszatartó erővel rendelkező szankciók kilátásba helyezése már önmagában elrettentheti a potenciális elkövetői réteg egy részét attól, hogy a bűncselekmény elkövetését megkezdje. A bűncselekménnyé nyilvánítás helyességét támasztják alá azok a statisztikák is, melyek a tényállás törvénybe iktatását követő vádemelésekben mutatnak növekvő tendenciát.

Meglátásom szerint azonban gyakorlati problémákat vethet fel az orvvadászat tényállása és a Szabs. tv. 178. §-a, mely a jogosulatlan vadászatról úgy rendelkezik, hogy aki idegen vadászterületen jogosulatlanul, vad elejtésére használható és arra alkalmas állapotban lévő eszközzel tartózkodik, szabálysértést követ el. Ehhez képest az orvvadászat tényállásának első fordulata azon magatartást kriminalizálja, amikor az elkövető vadászterületen vadászatra való jogosultság nélkül, illetve idegen vadászterületen vadászatként engedély nélkül vad elejtésére vagy elfogására irányuló tevékenységet végez. Meglátásom szerint a Szabs. tv.-ben és a Btk.-ban körülírt tényállás között pusztán megfogalmazásbeli különbség fedezhető fel, ti. a két különböző törvényben körülírt magatartás a gyakorlatban ugyanazon tevékenység megvalósítását jelenti. A Magyar Értelmező Kéziszótár szerint az „elejt” szó egyik – jelen összehasonlítás szempontjából releváns – jelentése amikor valaki „ellenfelet, nagyobb vadat lövéssel v. más módon leterít, megöl”, míg az „elfog” szó jelentése „keresett v. kergetett, üldözött embert, állatot kézre kerít, megfog”. A vadnak a leterítésére, megölésére, megfogására irányuló tevékenység pedig fogalmilag nem más, mint a vadászterületen, vad elejtésére használható és arra alkalmas állapotban lévő eszköz-

¹⁴ ELEK Balázs: Vadászok, halászok a büntetőjog hálójában. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2015, 242–246. o.

¹⁵ Uo.

¹⁶ Uo.

zel való tartózkodás. A példa kedvéért: a vadászterületen, arra való jogosultság nélkül, lövés leadására alkalmas lőfegyverrel való tartózkodás, időzés nehezen elképzelhető, hogy mást jelentene, mintsem vad elejtésére, vagy elfogására irányuló tevékenységet. A vad „leterítésére, megölésére” irányuló tevékenység: a vadászterületen, vadászatra alkalmas eszközzel történő tartózkodás, várakozás, majd a kiszemelt vad megpillantását követően annak elejtése, elfogása. Ekként tehát a Szabs. tv. 178. §-ának megtartása az orvvadászat tényállásának kriminalizálásával véleményem szerint teljességgel értelmét veszítette, illetőleg ugyanazon magatartást szankcionálja a jogalkotó, mint szabálysértést és egyúttal mint bűncselekményt is.

Kérdésként merülhet fel a fenti kollízió kapcsán, hogy az orvvadászat tényállásának harmadik fordulata esetén – jelesül amikor az elkövető külön jogszabályban meghatározott tiltott vadászati eszközzel, tiltott vadászati módon vagy kíméleti területen vad, illetve fokozottan védett vagy védett gerinces állat elejtésére vagy elfogására irányuló tevékenységet végez – felfedezhető-e a két különböző szankciórendszer alkalmazó jogszabály ütközése. Utóbbi kapcsán véleményem szerint kétséget kizáróan megállapítható az, hogy amennyiben az elkövető a büntető törvényben körülírt magatartást valósítja meg, fel sem merülhet a cselekménye szabálysértésként történő értékelése. Ennek oka, hogy ebben az esetben a Btk. ugyan hasonlóan az elfogást, valamint az elejtést rendeli büntetni, azonban azokhoz többletfeltételek is társít. Ez esetben az elejtésnek, illetve elfogásnak tiltott eszközzel, vagy módon kell történnie, vagy kíméleti területen, illetve fokozottan védett vagy védett gerinces állatra kell irányulnia.

Amennyiben az elfogás, vagy elejtés tehát az orvvadászat tényállásának c) pontja szerinti módon, helyen, eszközzel, vagy meghatározott állatra valósul meg, úgy – alkalmazva a *lex specialis derogat lege generale* örökérvényű elvét – a speciális Btk. szerinti tényállást kell alkalmazni az általános Szabs. tv. szerinti tényállással szemben. Megfontolandónak tartom ugyanakkor a szabálysértési törvény felülvizsgálatát és esetleges módosítását, hiszen az orvvadászat tényállásának első fordulata kapcsán – a fogalmi egyezőség miatt – a specialitás elve nem tud érvényesülni.

Érdeemes lehet még összehasonlítani az 1999-es javaslatot a hatályos szabályozással. Az akkori javaslat súlyosabban – minősített esetként – rendelte volna büntetni, ha az elkövetők csoportosan vagy bűnszövetségben valósítják meg a tényállást. Tekintettel az orvvadászat társadalomra veszélyességének már említett sokrétűségére, véleményem szerint indokolt lenne a jelenlegi szabályozásba is beiktatni ezen minősített eseteket, ugyanis könnyen belátható, hogy az ilyen jellegű elkövetés sokkal nagyobb veszélyeket hordoz magában. Jó példa erre a Fejér megyében 2009-ben elfogott profi orvvadászok, akik hatalmas mértékben megkárosítva a vadállományt vadásztak jogosulatlanul, az így zsákmányolt vadhúst pedig rendszeresen feldolgozták és eladták. Itt szintén csak utalnék a bűncselekmény társadalomra veszélyességét tárgyaló bekezdésre, melyben felsorolt következményeket az ilyen jellegű szervezett és profi orvvadászat megsokszoroz, ezáltal veszélybe sodorva a tisztességesen vadászókat, természetkedvelőket, megkárosítva az államot és a vadászatra jogosultat, valamint veszélybe sodorva a biológiai sokféleség fenntartását.